

Katarzyna Słuchocka*

Architektoniczne notacje

Architectural notations

*notujesz przestrzeń linią proporcji
kształtem nakreślasz cel
ubrany w przyszłość
komponujesz miejsce zdarzeń
kontekstem koloru
fakturą wrażliwości
by kiedyś
odczytać zapisaną
inspirację ciągu dalszego*

notujesz przestrzeń

K. Słuchocka

*noting down space with the lines of proportions
with shapes pursuing the goals
envisaging the attire of the future
you set the scene of events
with the contrasting colours,
sensitivity of texture
to be able
to come back to the recorded
conception and to get inspired to continue your work*

you are the creator of architectural notations

K. Słuchocka

Architektura zobrazowana

Tematem poruszonym w artykule jest percepcja architektury przy udziale procesów sensorycznych ze szczególnym uwzględnieniem definicji takich cech obiektów, jak kolor, forma, wielkość, faktura, temperatura. Celem prowadzonych badań było zwrócenie uwagi na istotną funkcję *zobrazowanych przestrzeni*, odgrywających rolę komunikatu zawierającego się w kodzie językowym, w którym duże znaczenie ma charakter modelowej przestrzeni. Zjawisko zwrotnych relacji, zachodzących podczas procesów percepcji architektury, ma bezpośredni wpływ na jakość generowanego obrazu autorskiego. Traktowany jako dzieło sztuki dany obiekt architektoniczny determinuje formę przedstawienia-zobrazowania (przestrzeń zobrazowana), skutecznie kierując uwagę na walory, szczegóły, zjawiska

* ORCID: 0000-0002-0492-2761. Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej / Faculty of Architecture, Poznan University of Technology, e-mail: katarzyna.sluchocka@put.poznan.pl

Imaged architecture

This article aims to present the perception of architecture through sensory processes with particular emphasis on definitions of features of architectural objects such as colour, form, texture, and temperature. The purpose of the research was to highlight the important function of *imaged space* as a carrier of a meaningful message encoded in a field-specific language based on the nature of model space. The feedback generated from the perception of architecture directly affects the quality of the image a creator (architect) has framed. The form of presentation (imaging) of an architectural facility predetermines its status as a work of art. As art, it shall efficiently focus our attention on values, details and phenomena inherent in specific places. Only then can it support the communication of the message it carries and assure successful reception. The transformation of autonomous thoughts into purely artistic means of expression confirms the purposefulness of cognitive methodology as it leaves an open

przynależne ściśle do określonych miejsc, co wzmacnia siłę przekazu oraz odbioru konkretnej architektury. Transformacja autonomicznych rozważań na wypowiedź plastyczną skutecznie obrazuje celowość stosowania kognitywistycznej metodologii, oferując możliwość prowadzenia autokorekt w trakcie procesów projektowych, równoległe wskazując współzależności pomiędzy dziedziną nauk technicznych i sztuk plastycznych.

Metodologia prowadzonych badań opiera się na obserwacji oraz analizie odręcznych zapisów rysunkowych i malarskich w powiązaniu z heurystycznym sposobem podejścia do zagadnienia. Zakłada, że wybór spostrzeżeń według zastanych określonych warunków percepcji i kształtowania architektury, odniesiony do autonomicznych działań w sferze notacji plastycznych w powiązaniu z zarysowanym celem, jakim jest optymalizacja procesów kształtowania architektury, wskaże skuteczność zależności i związki zachodzące między danymi wstępnymi, konstruując ciąg logiczny implikujący zastosowanie omawianych wytycznych. Zakres tematyczny, w który wpisuje się podejmowana w materiale problematyka, dotyka wielopłaszczyznowo traktowane środowiska twórcze oraz badawcze, które przez pogłębianie świadomości, wrażliwości i rozwijanie wyobraźni stanowić mogą źródło nowych powiązań wykraczających poza przyjęte normatywne rozwiązania. Ich implementacja w mechanizmy dydaktyczne oraz projektowe poszerza obszary badawcze, przekładając się na skuteczność holistycznej percepcji architektury. Materiał badawczy wykorzystany w opracowaniu opiera się na wybranych pozycjach naukowych, na autopsyjnych doświadczeniach i studium przypadku.

Czym jest architektura?

Niejednokrotnie zadawane pytanie nie pozostaje bez odpowiedzi. Bez trudu znajdziemy tysiące definicji architektury różniące się od siebie nasyceniem emocjonalnym, fachowością użytych sformułowań, trafnością, zależnych od tego, kto, kiedy i w jakim celu je konstruował. Inaczej pojęcie to, jak i samą formę architektoniczną, postrzegał będzie architekt, inaczej historyk, wreszcie inaczej tak zwany szary człowiek. Językoznawcy termin architektura eksplikowali od greckiego słowa *architekton*, oznaczającego głównego budowniczego, socjologowie bazowali na licznych określeniach traktujących architekturę jako narzędzie polityczne, ekonomiczne, umożliwiające prowadzenie dialogu ogółu z jednostką. Popularna w XIX w. definicja przedstawiała architekturę jako sztukę kształtowania przestrzeni. Podobny opis widnieje w wielu encyklopediach oraz słownikach. Czy jest to po prostu [...] *sztuka projektowania i kształtowania budowli? Dyscyplina nauki i wiedzy organizująca i kształtująca wszelkie przestrzenie w formach niezbędnych do zaspokojenia materialnych i duchowych potrzeb człowieka?* [1, s. 12]. Czy to złożoność procesów projektowych związanych z pojęciem architektura, oscylujących wokół tworzenia, w konsekwencji oferowania człowiekowi dedykowanej danym funkcjom, a co za tym idzie konkretnemu odbiorcy przestrzeni?

Zgłębiając zagadnienie, na architekturę można spojrzeć także jak na sztukę ograniczania przestrzeni, wyznaczania

door for self-corrections to be made over the entire design process. This testifies to the existing correlations between engineering and fine arts.

The research methods we adopted consist in the observations and the analyses of hand-made drawings and paintings in view of the heuristic approach to architectural design and its perception. This methodology assumes that the selected observations – made in the specific conditions of perception of architecture and its designing – transposed upon autonomous artistic activities in fine arts in relation to a defined goal (being the optimisation of architectural output) will efficiently define the interdependencies and correlations between the input data, and will thus, form a logical continuum, which implies the compliance with the guidelines discussed herein. The topic that encompasses the core issues of this paper concerns both designers and researchers in many fields of their profession. The aforementioned professionals, by deepening their social awareness, sensitivity and developing imagination, can create new interrelations that might outstand the presently used standard solutions.

If we can successfully turn their works into relevant teaching and designing mechanisms, we shall be able to successfully safeguard the holistic perception of architecture. The research material used herein refers to selected scientific publications, author's own experience and case study.

What is architecture?

This frequently asked question does not remain unanswered. Searching for the answer, we will certainly be flooded with thousands of definitions saturated with the emotional or field-specific terms, whose accuracy will depend on their author, time and purpose. The term “architecture” and the “architectural form” can denote different concepts for an architect, a historian and for an ordinary layman. Linguists derive the term “architecture” from a Greek word *architekton*, meaning a master builder, whereas sociologists refer to numerous opinions viewing architecture as a political and economic tool for a dialogue between a community and an individual. The definition popular in the 19th century presented architecture as the art of shaping space. Many encyclopaedias and dictionaries include similar entries on architecture. Is this just the [...] *art of designing and modelling engineering facilities? A discipline of science and knowledge that systematises and models all types of spaces into forms necessary for the satisfaction of the material and spiritual needs of man?* [own translation] [1, p. 12]. Or is this a complex entangle of architecture-related design processes, underlying the act of creation, and in consequence rendering space dedicated to certain functions to meet the needs of particular groups of space users?

Trying to precisely grasp the idea of architecture, one might also see it as the art of delimiting space, drawing the borderlines between the internal and external space, between the private and public space, between the open and closed space, in other words the art of separating or even fragmenting. Or even an art of appropriation of space (on

granic między tym, co wewnętrzne i zewnętrzne, co prywatne i publiczne, co dostępne i niedostępne, sztukę wydziałania, czy nawet porcjowania jej fragmentów. Może i narzucania charakteru konkretnej przestrzeni, tej w mniejszej czy też większej skali, narzucania woli/idei tego, kto ją kształtuje...

W swoim holistycznym zasięgu architektura wydaje się niedefiniowalna. Pewne jest także, że potrzeby emocjonalne użytkownika są równie ważne jak pragmatyczne. Zważywszy na interdyscyplinarność procesów projektowych, w których architekt zobligowany jest do poruszania się pomiędzy obszarami wiedzy z zakresu konstrukcji, budownictwa, materiałoznawstwa, fizyki, techniki wznoszenia obiektów i wielu innych, opierających się nierzadko na narzędziach cyfrowych, niewątpliwie jest dziedziną nauki i techniki (materia ta stanowi również istotny element w programach kształcenia dla studentów wydziałów architektury na uczelniach wyższych). Niewątpliwie jest także dziedziną sztuki. W starożytności celem stawianym przed twórcami było takie działanie, aby odbiór wizualny obiektów architektonicznych trafiał w poczucie piękna, a każdy detal stanowił element estetyczny całej kompozycji, opierając się na odczuciach osób, którym były dedykowane.

Architekturę w prosty sposób przyrównać możemy do rzeźby, będącej dyscypliną twórczości plastycznej, tyle tylko że wyposażonej w istotną składową, w funkcję. Znaczący krok w kształtowaniu się form i idei rzeźby nowoczesnej, zbliżającej obie, nastąpił w 2. połowie XX w., kiedy to malarstwo, rzeźba i architektura w swoim swobodnym przenikaniu się, wzbogacane udziałem nowych technik obrazowania, np. lasera lub wideo (praktykowanych wcześniej przez kubistów) coraz bardziej zacierały granice pomiędzy sferą architektury i sztuki. Powszechną praktyką było wychodzenie poza statyczną bryłę rzeźby i czasoprzestrzenność, przybierającą postać *environment*, jak w projekcie AXER/DÉSAXER Daniela Buren, prezentowanym w Neapolu czy Excentrique (S), anektującej Grand Palais w Paryżu¹. Sztuka performatywna, kojarząca się tu z precyzyjną kreacją wnętrza architektonicznego, budzi poczucie przynależności instalacji i wnętrza, jednocząc architekturę z dziełem sztuki. Na podobnych zasadach aranżuje wnętrza, tyle że w skali krajobrazu, Christo Władimirow Jawaszew z żoną Jeanne-Claude Denat de Guillebon. Rozpóściła pomarańczową kurtynę w Kaniowie Kolorado (1972) czy zmienia wygląd zewnętrzny Reichstagu w Berlinie, opakowując go 110 tysiącami metrów kwadratowych białej tkaniny (1995). Projektant mody, artysta przestrzeni publicznej? Czyni z architektury obiekt rzeźbiarski czy traktuje ją jak modelkę dla szaty, w którą zostaje przyodziana? Gdy spojrzymy choćby na realizacje Franka Gehry'ego, nasuwają się podobne skojarzenia. Rzeźby w czystej postaci postrzegane w kontekście odbioru zewnętrznych form. Powiązanie sztuki projektowej

a small or large scale) by subordinating it to the viewpoint of its designer...

The holistic range of architecture seems to effectively escape any attempts at capturing it within any definition framework. We all know that the emotional needs of the users of architectural facilities are equally important as their living needs. Accounting for the interdisciplinary nature of design processes, which require an architect to refer to different areas of knowledge in the field of engineering, construction, materials science, physics, construction technologies and many others, the fields of which often involve the use of digital tools, we can arrive at the conclusion that architecture is without doubt a part of science and technology (this engineering part of architectural know-how is also an important component of the study program developed for the students at the faculties of architecture at universities). Without doubt, it is also an artistic field. In the Ancient times designers aspired that the visual appearance of their architectural facilities should evoke the feeling of beauty. Each detail was included in the overall composition for aesthetic reasons with the feelings of addressees in mind.

We can easily compare architecture to sculpture, a field of fine arts, yet, architecture will be a broader concept, extended with an important component, namely: function. A crucial step towards bringing the shaping of forms and the ideas of modern sculpture closer together was made in the 2nd half of the 20th century. Painting, sculpture and architecture, furnished with new features by new imaging technologies, e.g., laser or video (pioneered by cubists), could freely penetrate into one another, thus blurring the borderlines between the architectural and artistic zones. Going beyond a static body of a sculpture and its rigid time and space correlation was a common practice, demonstrated through the so-called *environment* form as in the project called AXER/DÉSAXER by Daniel Buren, shown in Naples, or Excentrique (S), annexing Grand Palais in Paris¹. Performing arts, here associated with the precision of the interior design of an architectural facility, evoke the feeling of adherence of the fit-out and the interior, which blends architecture with a work of art into one whole. Similar interior design principles, though in the scale of a landscape, were observed by Christo Władimirow Jawaszew and his wife, Jeanne-Claude Denat de Guillebon. He spreads an orange curtain in the Colorado Canyon (1972) or changes the external appearance of the Reichstag in Berlin by wrapping it with 110,000 square meters of white fabric (1995). Was the author a fashion designer or a public space performing artist? Did he turn architecture into a work of sculpture or into a fashion model dressed into a fashionable costume? Works of Frank Gehry bring to mind similar associations. Pure sculpture is perceived in the context of the external reception of forms. It is obvious that we can find some common

¹ W 2015 r. francuski artysta, Daniel Buren, stworzył instalacje in situ, ożywiającej atrium Muzeum Matki w Neapolu, poprzez zastosowane tafle luster i duże płaszczyzny barwne, w drugim przypadku wykorzystując kolorowe, dużych rozmiarów szklane okręgi, mocowane na stalowych nogach w przestrzeniach Grand Palais w Paryżu w 2012 r.

¹ In 2015, a French artist, Daniel Buren, specially conceived an in situ installation for the Madre's atrium in Naples by applying mirrors and large coloured surfaces, the other installation mentioned was made with the use of large, colourful glass circles supported with steel flagpoles, sequentially displayed in the large space of Grand Palais in Paris in 2012.

ze sztuką czystą wydaje się oczywiste, jak w założeniach realizowanych przez reprezentantów Bauhausu.

Idea wychowania przez sztukę aprobuje słuszność stosowania metodologii, skupiając się na zdecydowanie szerszym traktowaniu samej architektury i bazowaniu na jednocześnie pogłębiającej się wrażliwości oraz wyobraźni. Wpływ na rozwój tej ostatniej ma aktywność na polu plastycznym. Poprzez rysunek, malarstwo czy inne formy zapisu graficznego możemy ją rozwijać i modelować, co z powodzeniem udowadnia M. Misiągiewicz w monografii *O prezentacji idei architektonicznej* [2], L. Maluga w monografii *Autonomiczne rysunki architektoniczne* [3] czy N. Bingham, prezentując zbiór wybitnych, architektonicznych zapisów plastycznych [4]. W zwięzły, obrazowy sposób przedstawia przykłady koegzystencji sfery wrażliwości twórczej i projektowego zmysłu A. Bahamon w opracowaniu *Sketch: Houses, How Architects Conceive Residential Architecture* [5]. Wieloaspektowa wrażliwość na otaczającą nas rzeczywistość ukazana została w pozycji *Rysunek – zmysł architektury*, skupiając uwagę na zebranych przez M. Orzechowskiego esejach dotyczących architektury oraz autorskich, rysunkowych, malarskich, graficznych zapisach przestrzeni [6].

Uaktywnienie tego ośrodka inspiracji skutkuje w myśleniu przestrzennym, lepszej percepcji otaczającej nas rzeczywistości, uwrażliwia. Uważne patrzenie poszerza horyzonty, otwiera nowe płaszczyzny, zwłaszcza twórcze i projektowe, płaszczyzny autorskich wyobrażonych przestrzeni, usprawniając działania adeptów architektury i tych czynnie już działających na rynku pracy. Stosowane w ramach zajęć ze studentami techniki sztuk plastycznych stanowią podstawy rozwoju osobowości twórczej przyszłych architektów. Reprezentowane przez różnorodne wypowiedzi, zależne od etapu procedury projektowej, spełniają swoje zadania wielostronnie.

***Komunikat ↔ rysunek lustro ↔
autograf twórczy ↔ dokument ↔
źródło poznawcze***

Fenomenem architektonicznych zapisów rysunkowych jest ich unikatowy charakter, funkcja komunikatywna, edukacyjna [3]. Podnoszą świadomość teorii i praktyki zawodowej, wprowadzają jednocześnie pierwiastek świeżości, wynikający z indywidualnych cech autora. Klasyfikując wykonane ręką architekta notacje graficzne pod względem rodzaju przypisanej im funkcji, możemy wyróżnić co najmniej pięć kategorii.

Komunikat

Pierwsze szkice, zapisy myśli architekta, rozpoczynające fazę projektową obiektu są przeobrażeniami idei w ostateczną formę architektury. Jako szybkie notatki, przybierające postać obrazu, pozwalają odbiorcy, którym jest potencjalny klient, lepiej zrozumieć konkretyzowane myśli. Są podstawą dialogu, rodzajem formalnego komunikatu. W tej fazie kreacji bardzo często odbiorcą jest sam projektant. Autorskie, graficzne wypowiedzi w sposób multidyscyplinarne poddawane są komparacji z przechowywanymi

grounds that a design process and pure arts share, i.e., the assumptions of the Bauhaus school of art implemented in the works of its followers.

The idea of education through art approves the correctness of applying the methodology, focusing on a much broader approach to architecture itself and on the basis of simultaneously deepening sensitivity and imagination. Imagination can be developed through artistic activity. Drawing, painting or any other forms of graphical representations of the world around us underlie the imagination development and modelling, this position is held by M. Misiągiewicz, in her monograph *O prezentacji idei architektonicznej* [About the presentation of an architectural idea] [2], by L. Maluga, in his monograph *Autonomiczne rysunki architektoniczne* [Autonomous architectural drawings] [3] or by N. Bingham in the collection of outstanding architectural drawings of high artistic value [4]. A. Bahamon in a concise and illustrative manner presents particular examples of coexistence of creative sensitivity and design skills in his work *Sketch: Houses, How Architects Conceive Residential Architecture* [5]. Extensive sensitivity to multifaceted aspects of the surrounding world is in the focus of *Rysunek – zmysł architektury* [Drawing – a sense of architecture], a set of essays on architecture and the drawings, paintings and other graphical representations of space, collected by M. Orzechowski [6].

Activation of sensitivity can inspire our spatial thinking and improve the perception of the surrounding reality; in other words it can sensitise us. Careful observation can widen our horizons, open up new creative and design perspectives or perspectives of imagined spaces. It can, moreover, facilitate the work of architect trainees and active professionals. The fine arts techniques the students learn in accordance with their study program constitute the foundations for their creative and personal development in the architectural career. Expressed through a variety of means, irrespective of the design stage, these techniques do meet multiple criteria of professional tasks.

***Message ↔ drawing mirror ↔
identification mark ↔ document ↔
source of knowledge***

The phenomenon of architectural drawing records is their unique character as well as their communicative and educational functions [3]. It increases the awareness of both theoretical and practical professional issues, at the same time introducing some fresh element originating from individual traits of the creator. Classifying the hand-made architectural drawings (graphical notations) by their allocated function, we can distinguish at least five functional categories.

Message

The first sketches, i.e. records of the architect's thoughts which start the design phase of a building, constitute the transformation of the idea into the final form of architecture. Quick pictorial notes enable the addressee, a potential client, to better understand the ideas captured in a physical

w pamięci krótkotrwałej informacjami zmysłowymi danego wyobrażenia [7]. Zbiór sygnałów opisujących aktualnie opracowywane zjawisko jest swoistym buforem gromadzącym treści o charakterze obrazowym, także wizualne, z pamięci ikonicznej, wyobrażenia z pamięci krótkotrwałej oraz liczne ślady z kodu wizualnego znajdującego się w magazynie pamięci długotrwałej. Uwaga kognitywna w połączeniu z funkcją selektywną sprzężona jest z napięciem motywacyjnym, w tym przypadku – napięciem związanym z zadaniem projektowym. Proces ten odbywa się w strefie zindywidualizowania, odpowiedzialnej za posiadane doświadczenia i umiejętności wykorzystania uprzywilejowanych sygnałów, mających znaczenie dla planowanego lub realizowanego celowego działania. Wzrost motywacji do pracy przekłada się na tempo pracy oraz jakość projektowanej architektury.

Rysunek lustro

Doświadczony, otwarty na uwagi projektant w momencie konfrontacji efektu pracy (szkic załączkowy/ideowy) z wyobrażeniem potrafi konstruktywnie wykorzystać przypadek. Kontrolowany przypadek ma wpływ na zwiększenie walorów estetycznych dzieła, podwyższenie jakości, niezależnie od dziedziny, do której zaliczamy wykonywaną pracę. Odręczna notatka (szybki szkic, szkic załączkowy, rysunek autonomiczny) to sformułowania zamykające w sobie istotę problemu. Myśli kłębiące się podczas pracy nad daną bryłą, przestrzenią to zasób niepołamanej energii splotu wytycznych projektowych, ustaleń branżowych z własną wizją. Synergia mająca źródło w doświadczeniu, kompresja czasowa oraz wynikające z ich powiązania szybkie tempo reakcji zachodzących procesów są mechanizmami, których nie jest w stanie poskromić komputer. Czas upływający od powstania wyobrażenia, poprzez wprowadzenie w zapis elektroniczny, do pojawienia się reakcji na monitorze nośnika elektronicznego jest nieporównywalnie dłuższy od czasu wykonania szybkiej, odręcznej notatki, obrazującej efekt myślenia. Ponadto, bardzo często, poprzez rozproszenie uwagi na tzw. klawisz ENTER i związane z nim czynności tracimy kontakt z pierwotną istotą wyobrażenia. Wykrycie rozbieżności pomiędzy kształtem wizualizowanej formy a przelany na płaszczyznę rysunku zapisem łączy się ze zwiększeniem tempa pracy i przyspiesza uzyskanie pożądanego efektu. Detekcja błędów stanowi połowę sukcesu. Powtarzalność zachowań (wielokrotna weryfikacja zapisów rysunkowych) powoduje przekształcenie się tychże w czynności parabehawioralne, kodujące się w pamięci długotrwałej jako elementy-klucze, służące poznaniu i ocenie, w konsekwencji implikujące progres.

Autograf twórczy

Podążając dalej tropem klasyfikacji, możemy uznać rysunek architektoniczny, natychmiastowy produkt naszej myśli, za znak tożsamości twórczej, o czym świadczy specyfika kreski, gestu, rodzaj użytego narzędzia. Rysunek wstępny, szkic załączkowy jest zobrazowaną ciągłością, doskonałą pod względem wierności ideowej. Funkcjonuje

form. They underlie a specific kind of a dialogue between the author and the viewer, where the author themselves is often the viewer as well. The original output is multi-disciplinarily compared with short-term memory sensual information on a given idea [7]. The set of previously adopted signals describing the phenomenon being developed is a kind of a buffer stock of sensual, pictorial information, including visual data from iconic memory, short-term memory images and many traces of the long-term memory visual code. Cognitive attention in combination with the selective function are close-coupled with motivational intensity – in this case – related to the design task. The process takes place in the individualisation area which is responsible for past experiences and the ability to use the privileged signals that are relevant for the purposeful action which is planned or being implemented. Increased motivation for work translates into the work rate and quality of designed architecture.

Drawing mirror

A designer who is experienced and open to comments can take advantage of the opportunity when the effect of their work (conceptual sketch, schematic design) is confronted with the idea. A “controlled opportunity” contributes to the increase in the aesthetic value of the work and its higher quality, irrespectively of the industry sector the work falls in. A handwritten note – quick sketch, initial sketch, autonomous drawing – are terms that embrace the merit of the issue. Thoughts swirling while working on a given solid figure and space are the unrestrained energy of the combination of guidelines, restrictions and one’s own vision that are on a collision course with one another. The synergy originating from experience, time compression and the resulting rate of the reaction of ongoing processes are the mechanisms that cannot be handled by the computer. Time lapsing from the moment an imaged representation is coined in the brain, through data entry into an electronic file, until the reaction triggered on the screen of the data carrier is much longer than the time needed to make a quick, hand-made note, reflecting the results of the mental process. Pressing ENTER takes definitely more time than getting down on paper a note that pictures the output of thinking. Moreover, it frequently happens that due to the attention distraction caused with the ENTER key and constant clicking on it, we tend to inhibit the original, imagined vision. Detecting discrepancies between the visualised shape of the form and the one noted down on a paper drawing is related to increasing the pace of work and, most of all, it accelerates achieving the desired effect. Detecting errors is half of the success. Repetitive acts (multiple verifications of the drawings) turn into parabeavioural activity saved in long-term memory as elements – keys for understanding and evaluation, resulting in progressive action.

Identification mark

Following the adopted classification criteria, the architectural drawing, the immediate product of our thoughts,

jako autograf, od niechcenia stawiany na przypadkowo uchwyconym fragmencie nośnika, jako autograf wrażliwości przestrzennej, a specyficzne cechy powtarzające się w zapisach rysunkowych, przypisywane do konkretnych zbiorów prac, utożsamiane zostają z postacią autora. Na tę środowiskową rozpoznawalność twórcy wpływa budowanie drabiny rozwoju osobistego, wspomagane nieustannie pogłębiającą się wyobraźnią oraz dynamicznym rozwojem myślenia abstrakcyjnego. Wciąż udoskonalana umiejętność reprezentowania otoczenia, o zmysłowej genezie, poparta kontynuacją pracy celuje w swoistą autonomiczność wypowiedzi artystycznej, skutkując wyjątkowymi efektami, będącymi tzw. działalnością uboczną architekta.

Dokument

Rysunki, szkice, obrazy stanowią równocześnie ogólnie wiążące często niezależne sfery obszarów motywacyjnych oraz pól naukowych, także istotny dokument w dynamicznym procesie kształtowania środowiska zewnętrznego człowieka. Dowodzą interdyscyplinarności specyfiki zawodu architekta, kreującego w sposób inżynierski konkretną przestrzeń, dodając do niej czy uzupełniając kolejne elementy układanki w sposób świadomy, z pełną odpowiedzialnością podjętych decyzji, wykorzystując wszelkie walory kontekstu z zamierzeniami dobrej kontynuacji dzieł podjętych przez budowniczych z lat ubiegłych. Są materiałem reklamowym/wizytówką, powstają w pracowniach, skrywane w szufladach, w teczkach z pracami już archiwalnymi. Stanowią dopełnienie wizji projektowych, penetrując zaulki wyobraźni, obrazując kody myślenia twórczego. I te ledwo dotknięte ideą w przelocie krzyżujących się dylematów decyzyjnych, i te domknięte, gotowe od razu, by zaistnieć na ścianach prestiżowych galerii to doskonałość daleka od iluzorycznego przedstawiania rzeczywistości, pełna realizmu projekcji twórczej przypisywanej konkretnym elementom składowym przestrzeni na bazie fundamentów dyscyplin związanych z pracą architekta. Są przy tym inspirującym przykładem popularyzacji sztuki, jaką jest architektura, pretendując do miana niezależnych dokonań artystycznych, bezwzględnie wymagających ochrony konserwatorskiej i uwzględniania w zasobach dorobku dziedzictwa kultury.

Źródło poznawcze

Traktowane przedmiotowo zbiory szkiców załączkowych, szkiców-baz wyjściowych do zasadniczej fazy projektowej, rysunków konfrontacyjnych monochromatycznych i z życiem koloru to w przeważającej większości gotowy materiał inicjujący, czyli koncepcja obrazu. Fascynacje architekturą stanowią popularny temat podejmowany w sztuce, lecz w przypadku jej interpretującej formy mamy do czynienia z wielofunkcyjną rolą przekazu. Architektura zobrazowana, komentarz na temat elewacji rzutów, przekrojów konkretnych obiektów jest częścią procesu tworzenia oraz potwierdzeniem zależności pomiędzy wartością struktury projektowej a wartością obrazu pla-

created with the use of a specific line, gesture or tool can be considered a mark of creative identity. An initial drawing or a conceptual sketch represent continuity in a graphical form, characterised with perfect loyalty to the idea and function as an autograph “negligently” signed on some random piece of a medium, the autograph of spatial sensitivity. Specific features repeatedly found in drawing representations are attributed to the sets of works and these identify the originator. This industry recognition of the creator is fostered through a ladder of personal development aided by continually flourishing imagination and dynamically developing abstract thinking. The continuously perfected ability of sensitive representation of the environment, demonstrated in continuous work, aims to produce autonomous artistic expressions that render the exceptional “side effects” of design processes.

A document

Drawings, sketches and pictures represent a link that connects independent motivational areas and scientific fields; they, moreover, are important documents that capture the dynamics of the process of shaping human environment. They prove the interdisciplinarity of the architectural profession that shapes space through engineering solutions, which supplement or complement the urban texture with subsequent elements of a puzzle, mindfully, with full responsibility for the decisions taken, taking advantage of all the qualities of the context, meaning to continue well the job of the former “constructors”. They make up specific advertising material created in the studios, hidden in drawers or briefcases with archive footage, complementing the design visions, penetrating the cul-de-sacs of imagination, depicting the codes of creative thinking, and the ones uncompleted because of intersecting decision dilemmas and – the completed ones – ready to be hung on the walls of prestigious galleries. They are the perfection themselves that is far from the illusory portrayals of the reality but offers a full range of realistic creative visions, attributed to particular space components based on disciplines related to the architect’s work. They are, at the same time, an inspiring example of popularisation of the art of architecture, aspiring to be an independent artistic accomplishment, essentially requiring the conservator’s protection and inclusion in the national heritage resources.

Source of knowledge

Approached objectively, collections of conceptual sketches, sketches used as the bases of the output data for the basic design stage and monochromatic and colourful idea confronting drawings largely represent ready-made materials initiating the conception of a given image. Fascinations with architecture make up a popular theme in arts, however, should these works of art assume an interpretative form, we would be challenged with a multifunctional role of the message. Imaged architecture, a commentary on the elevation projections or cross-sections of particular buildings, is an inherent part of the creative process and a confirmation of interdependencies between the value of

stycznego. Intuicyjne mechanizmy synergii prowadzą nas na płaszczyzny wyobraźni, psychologii oraz sztuki, gdzie wspierane doświadczeniem zawodowym konstytuują się w postać obiektu architektonicznego. Ten postrzegany jako dzieło sztuki lub po prostu inspiracja, prowokująca wypowiedź plastyczną, oferuje kolejne poziomy systemów poznawczych. W interpretacji przestrzeni, poprzez podejście emocjonalne i reakcję wywołaną obserwacją oraz przeżyciem wynikającym z odbioru wrażeniowego, odnajdziemy dualizm znaczeniowy. To przekłada się na ukonstytuowanie zapisu dającego subiektywną, ale jednak informację na temat obrazowanej rzeczywistości, podlegającej ocenie w zakresie kompozycji, ekspresji, kolorystyki, gestu. Zobrazowane projekcje pełnią funkcję translacji z języka projektowania, jak części zdania, naprowadzają na hipotetyczny kierunek ciągu dalszego zdarzeń i poddane zostają reinterpretacji.

Bardziej niż produkcja tak zwanych dzieł sztuki w aktywności twórczej architektów interesujące jest to, w jaki sposób sztuka obrazowania architektury może być platformą do zrozumienia otaczającej rzeczywistości i jakie mogą z tego płynąć korzyści. Przy tworzeniu artefaktu na bazie artefaktów następuje implikacja kolejnych oraz reinterpretacja. W konsekwencji poszerzone zostaje spektrum bodźców percepcji przestrzeni, równocześnie udostępniając społeczeństwu temat do prowadzenia konstruktywnej polemiki. Interpretacja, autorski zapis plastyczny zaobserwowanej formy technicznej, jest nośnikiem myśli inżynierskiej oraz impulsem do poszukiwań w obszarze indywidualizacji definiowania przestrzeni, podkreślając istotę oddziaływania obrazem na wyobraźnię odbiorcy. Zwraca uwagę na nieograniczone możliwości upowszechniania idei architektonicznych, uaktywnia i prowokuje do dalszego dialogu, tworząc jednocześnie nową jakość. Nowa jakość jest tu swoistym pośrednikiem, którego zadaniem jest wprowadzenie odbiorcy w pożądaną stan psychiczny, z naciskiem na emocje, procesy poznawcze. Przenikanie jakości architektonicznych do medium malarstwa, grafiki, rysunku transmituje najistotniejsze przekazy treściowe na grunt dwuwymiaru, poszerzając grono odbiorców interpretujących architektoniczne struktury.

Percepcja przestrzeni architektonicznych oparta na ocenie walorów kompozycyjnych oraz influencji na odbiór emocjonalny wraz z przenikaniem w sfery psychiczne człowieka wygenerowała trzy wątki interpretacji, przekładające się na charakter wypowiedzi malarzkiej, a odnoszące się do klasyfikacji przestrzeni na **toksyczną, transparentną i tożsamą**.

Życie (K. Słuchocka) i *Wartość podwójna* (K. Słuchocka)² są to prace mające w swym ideowym założeniu odniesienie do Muzeum Żydowskiego Daniela Libeskinda w Berlinie (il. 1, 2). Surowa forma obiektu wykreowanymi przestrzeniami budzi głęboko poruszające człowieka emocje, pobudza do refleksji, przywołuje wspomnienia,

a design and a work of fine arts. Intuitive mechanisms of synergy will refer us to the imagination, psychology and art. Only then, supported with professional experience, can these mental processes assume a tangible form of an architectural work, which, if perceived as an artefact or a provocative inspiration for further artistic expressions, can activate further and further cognitive mechanisms. Interpreting space via the emotional approach, the observation triggered response and sensory feedback, we are able to find the dualism of meaning. This way, we create a carrier of information, even if of subjective nature, about the imaged reality, further assessed for its composition, means of expression, colour scheme and gesture. Projections captured in images translate into the language of designing and, like sentence parts, guide us towards further development of the story, which will be next the subject of many reinterpretations.

The artistic activity of architects is more focused on how the art of pictorial representation of architecture can become the common grounds for the understanding of the reality around us and how we can all benefit from it rather than on the production of the so-called works of art itself. Creating artefacts based on other artefacts implies infinite creative options and unlimited reinterpretations. This involves the broadening of the range of stimuli of spatial perception and furnishes the society with ideas for a constructive polemic. Interpretation, the artistic record of the observed technical form by the author, becomes a carrier of the engineering thought and a trigger for searches in the individualisation area for the definitions of space. It underlies the significance of the visual impact on the imagination of the viewer. It, furthermore, highlights the unlimited opportunities for the propagation of architectural ideas and fosters continuation of a social dialogue by creating new quality. This new quality serves as a specific intermediary hired to put the viewer into the target mental state (with the focus on the emotions and cognitive processes). Permeance of the architectural quality into paintings, graphics or drawings entails the transposition of the key messages of the architectural facilities onto a 2D plane, thus, engaging wider and wider circles of the public into this infinite chain of interpretations of the works of architecture.

Perception of architectural space, based on the assessment of composition and emotional impact, intertwined with the mental processes has underlain three interpretative directions affecting the pictorial means of expression, which correspond to the classification of space into **transparent, identifiable and toxic**.

Life (K. Słuchocka) and *Twice the Value* (K. Słuchocka)² are the conceptual references to the Jewish Museum, designed by Daniel Libeskind in Berlin (Figs. 1, 2). The created voids evoke deep feelings by their asceticism and

² Obrazy *Życie* oraz *Wartość podwójna* prezentowane były m.in. na wystawach indywidualnych: *Kontynuacja* w Galerii u Jezuitów w Poznaniu (2015), *Proces – malarstwo*, Galeria odNOWA, ASP im W. Strzemińskiego w Łodzi (2015) oraz *Konteksty* w Galerii Sztuki Współczesnej Profil w Poznaniu (2016–2017).

² The paintings entitled *Life* and *Twice the Value* have among others been displayed at individual exhibitions: *Kontynuacja* [Continuation] in the Jesuit Gallery in Poznan (2015), *Proces – malarstwo* [Process – painting], odNOWA Gallery, W. Strzemiński University of Fine Arts in Lodz (2015) and *Konteksty* [Contexts] in Profil Modern Art Gallery in Poznan (2016–2017).

Il. 1. K. Słuchocka, *Życie*
(akryl, stal, 130 × 60 cm, 2015)

Fig. 1. K. Słuchocka, *Life*
(acrylic, steel, 130 × 60 cm, 2015)

Il. 2. K. Słuchocka, *Wartość podwójna*
(akryl, stal, 130 × 60 cm, 2015)

Fig. 2. K. Słuchocka, *Twice the Value*
(acrylic, steel, 130 × 60 cm, 2015)

obrazy z tamtych lat. Wzrusza. Poprzez ascetyczność, wystudiowaną ilość światła wpadającego w dokładnie naznaczone przestrzenie architekt prowokuje bezpośrednie skojarzenia z miejscami, o których świat wołałby nie pamiętać. Bez słów, bez fotografii, bez wyjaśnień stajemy się uczestnikami symulacji sytuacyjnej. Perfekcja projektowa. Architektura, *jak wrażliwe naczynie dla rytmu kroków po podłodze, dla skupienia [...] [8, s. 12]* nie potrzebuje eksponatów, by opowiadać historię. Cytuje czas. Tu czysta forma architektoniczna kreuje odczucie, niesione ze sobą na długo. Libeskind zaprojektował perfekcyjnie **przestrzenie toksyczne**. Osiągnął zamierzony cel implikowania głębokich, bolesnych doznań, po części uświadamiających nam, co działo się za bramami obozów koncentracyjnych. Malarski „aneks do...” kolorystyką staje w opozycji do całości założenia muzeum. Szarość betonu wyrażana w większości zgaszonymi czerwieniami i rdzą metaforycznie formułuje wewnętrzny, zdławiony

provoke the visitors to reflection, bring back the unsettling memories and images from the past. The atmosphere is very touching. The asceticism of form and limited amount of daylight are the artistic means the architect uses to bring to mind direct associations with places the world would rather forget about. We become participants of a situational simulation deprived of any words, photographs or explanations. Design perfection. Architecture like a *sensitive container for the rhythm of footsteps on the floor, for the concentration [...] [8, p. 12]* needs no exhibits to spin its story. It quotes the time. Here the pure form shapes the feeling that lingers long in memory. Libeskind has perfectly **created toxic spaces**. He has aptly met the intended purpose of implying deep, painful feelings, sharing the secrets of what was going on behind the fences of concentration camps with the visitors. The painted “annex to...” stands in sharp contrast with its colours to the overall design assumption of the museum. Concrete grey texture is

krzyk. Elementy stali, pokryte rdzą, pozyskane ze skupów złomu, wyrwane zgniatarki, jeszcze tak niedawno funkcjonujące w okowach swego przeznaczenia, wkomponowane w obrazy, zyskują drugie życie, życie uratowane, podarowane, odzyskane. Zagłada tysięcy istnień ludzkich, wpisana w historię, łagodnieje w obrazach przedstawiających, a stworzenie warunków pobudzających wyobraźnię jednocześnie ją aktywizuje, uzmysławiając głębię treści. Procesualna koncepcja obrazów pozwalająca na artykulację synergicznych skojarzeń pozostawia otwarte drogi percepcji dla kolejnych reinterpretacji. Trafnie nazywany przez angielskiego architekta Edwina Lutyensa plastyczny rodzaj twórczości projektantów „listem otwartym” jest przekazem, telegrafem wysyłanym do świata, przestrzegającym, by nie pozostawać obojętnym (za: [9]).

Transparentność to kolejny czynnik odnoszący się do kodowanej funkcji i formy architektury, określający jej jakość oraz charakter. Jak wspólny mianownik ma nazywać obiekt, reprezentować jego przyjazny klimat, wyrażać emocje sprzężone z procesami poznawczymi w sposób czytelny i jednoznaczny, jednocześnie zapraszając do powrotu, do ponownego dialogu z treściami zawartymi w przedstawieniach malarskich i przestrzeniach architektonicznych. Mając do czynienia właśnie z takim obliczem architektury, łatwiej o swobodę interpretacyjną. Architektura staje się obrazem, a obraz czytany jest jak architektura. Wyrażane w materii malarstwa odwołania do przestrzeni transparentnych, zapewniających użytkownikowi optymalne warunki w wybranym przedziale czasowym, poszarżają zakres czytelności założenia projektowego, definiując ideę projektanta.

W przypadku zobrazowanej Filharmonii Szczecińskiej (il. 3, 4)³ symboliczne znaczenie odgrywa kolor, a jego nasycenie generowane jest przez światłocień, silnie zaznaczający się na elewacjach obiektu. Wybór stonowanej szarości oznacza tło dla mieszących się grup użytkowników, którzy jak regularne żółte plamy wyróżniają się, stanowiąc dominantę, czyli najważniejszą składową przestrzeni. Rytm, powtarzalność, harmonia to komponenty muzycznych utworów porządkujących i płaszczyznę malarską. Charakterystyka funkcji oraz formy, komunikowana akrylem na płótnie, łączy w sobie obszary muzyki, architektury, sztuk plastycznych, czerpiąc inspiracje z koncepcji oraz odbioru wrażeniowego.

Budzić pozytywne wrażenia, zapewniać spokój, bezpieczeństwo, oferować miejsce do nieskrępowanego rozwoju, motywować to oprócz podstawowych wymogów technicznych główne założenia projektowe. Gdy są spełnione, dają satysfakcję, albowiem projektowana przestrzeń ma być dla każdego przestrzenią wygodną, nienarzucającą się, satysfakcjonującą, jak w kolejnej odsłonie zobrazowanych przestrzeni transparentnych.

Rezerwat Archeologiczny *Genius Loci* w Poznaniu jest próbą wprowadzenia odbiorcy w zamknięty ścianami muzeum świat, przywołujący czasy końca średniowiecza

mainly expressed through muted red or rust, becoming a metaphor for an internal, muffled scream. Rusted parts of steel, reclaimed from metal scraps, saved from destruction by a crusher, that not so long ago still served their purpose, are now composed within an image and enjoy the second – rescued, gifted and regained – life. The images tend to mask the full picture of the mass murder atrocities, documented in historical archives, however, in the imagination stimulating environment, the visitors can fully sense the depth of the meaning carried. The conception behind displaying the images to the audience alongside the visiting route allows them to experience the synergy of associations and leaves an open door for perception, which is free to coin unlimited reinterpretations. Edwin Lutyens – British architect – adequately defines this kind of creative activity as an “open letter” (after: [9]) which is a means of communication, a telex, sent to the world calling everyone not to remain indifferent.

Transparency is another factor that refers to the function and form of architecture, which in turn translate into its quality and nature. It is supposed to serve as the common grounds for the users, to give a building its name, to testify to its friendly atmosphere, to legibly and unambiguously express emotions coupled with cognitive processes triggered. The users shall at the same time feel invited to a further dialogue on contents contained in painted representations and factual architectural spaces. Discovering another face of architecture, we will feel encouraged to freely interpret and reinterpret its image. Architecture then becomes a painting and the painting is deciphered as architecture. References to transparent places, expressed in the form of a painting, assure the users with optimum interpretative conditions in a given time interval. By this the users can broaden the range of identified meanings of a design assumption, thus, contributing to the conversion of the designer’s idea into a definition framework.

The example of the presented picture of the Szczecin Philharmonic [Filharmonia Szczecińska] (Figs. 3, 4)³ underlies the symbolic meaning of colour and its degree of saturation produced with the chiaroscuro effect on the building elevations. The selection of subdued shades of greyness represents the background for the regular users, depicted as distinctive yellow spots that dominate the entire composition. In other words, they are the most important component of space. Rhythm, repeatability and harmony are the components that organise the structure of pieces of music and paintings. The form and function characterised through an acrylic painting encompasses a variety of fields – music, architecture, fine arts – in effect of inspiration drawn from the original concept as well as its sensory perception.

The main design assumption must go beyond just the technical requirements to assure well-being, security and safety of the user, to motivate the user and foster their continuous development. Only if these criteria are met,

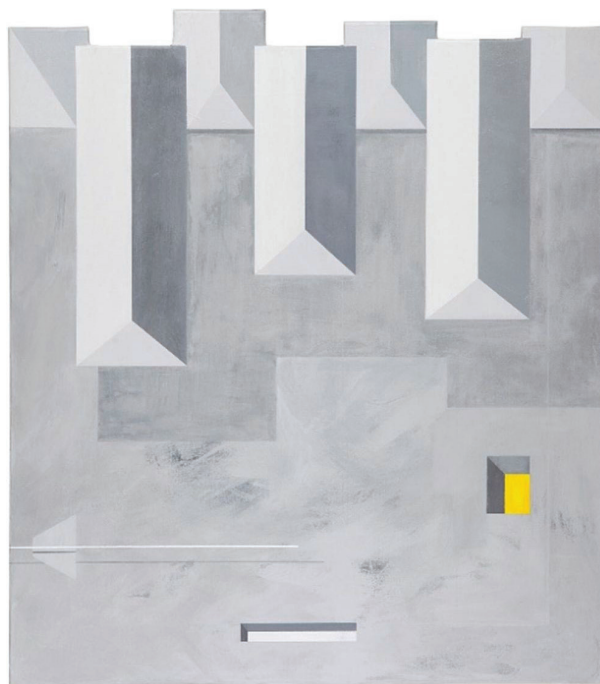
³ Obrazy *Archidea Filharmonia Szczecińska Level +2, Level +5* prezentowane były m.in. na wystawie *Zoom na Szczecin – punkty widzenia* w przestrzeniach wystawienniczych Filharmonii Szczecińskiej im. Mieczysława Karłowicza (2016).

³ The paintings *Archidea Filharmonia Szczecińska Level +2, Level +5* have among other been displayed at the exhibition entitled *Zoom na Szczecin – punkty widzenia* [Szczecin in focus – points of view] held in Mieczysław Karłowicz Szczecin Philharmonic (2016).

Il. 3. K. Słuchocka, *Archidea Filharmonia Szczecińska Level +2* (akryl, krosno sosnowe nieregularne, 108 × 98 cm, 2016)

Fig. 3. K. Słuchocka, *Archidea Filharmonia Szczecińska Level +2* (acrylic, pine irregular loom, 108 × 98 cm, 2016)

Il. 4. K. Słuchocka, *Archidea Filharmonia Szczecińska Level +5* (akryl, krosno sosnowe nieregularne, 108 × 98 cm, 2016)

Fig. 4. K. Słuchocka, *Archidea Filharmonia Szczecińska Level +5* (acrylic, pine irregular loom, 108 × 98 cm, 2016)

(il. 5a–c)⁴. Wertykalnie ukonstytuowane obrazy, powstałe na gruncie przeprowadzonych analiz i studiów formy, stawiają odbiorcę w pozycji obserwującego przestrzeń „z dołu do góry”, podkreślając warstwowy układ stref w budynku oraz budowę wału Mieszka I, któremu poświęcony jest obiekt. Pozorna kumulacja planów prowadzi w głąb, jak kondygnacje skrywające odkryte tajemnice historii. Prawda i wierność obrazu jest obecna nie poprzez figuratywne odwzorowanie, lecz wywołanymi emocjami i poruszeniem myśli. Stymuluje też odbiorcę w kierunku reakcji, utrzymując stałość układu kompozycyjnego, gdzie pionowe płaszczyzny cięte powtarzającymi się liniami, podkreślającymi złudzenie przestrzeni, wprowadzają dodatkowy element ruchu, pozostawiając zwiedzającego ze swoją autorską wersją reinterpretacji.

Podążając za tropem artystyczno-projektowej gramatyki, zatrzymać się możemy przy **przestrzeniach tożsamy** (il. 6–8)⁵. To z nimi się identyfikujemy, jesteśmy ich współtwórcami, choćby za pomocą realizowanych w projekcie sugestii czy nanoszonych zmian już „na czysto”. W przestrzeniach wypełnionych autonomicznymi myślami, wspomnieniami, przeżyciami, własnym wyposażeniem

can the users feel fully satisfied with the designed space, which, as per the assumption shall be assessed by the users as comfortable, non-dominating and pleasing. The same applies to the transparent spaces represented in the paintings named below.

The Archaeological Reserve *Genius Loci* in Poznan makes an attempt to introduce the visitors to a museum world enclosed within the walls, which tries to recreate the final decades of the Middle Ages (Fig. 5a–c)⁴. Vertically displayed images, made as a result of the analyses and studies of form, place the viewer in an upside down position, from which he/she looks at space from the “bottom to top” order. This manner of the exhibition arrangement is to highlight the layered system of the building zones and the technique of construction of the embankment made in the times of Duke Mieszko I, the subject matter of the museum. The apparent accumulation of planes leads the visitor further inside to discover the secrets of history sequentially revealed by every next floor. The omnipresent truth of the images does not consist in the figurative representation of the museum, but in the emotions they evoke and thoughts they provoke. Observing the fixed compositional layout of vertical planes cut

⁴ Obrazy *Wyznaczone, Pozornie, Dwoistość materii* prezentowane były m.in. na wystawach indywidualnych: *Interpretacje – zapis malarzski*, Muzeum Archeologiczne w Poznaniu – Rezerwat Archeologiczny Genius loci (2013); *Przestrzeń zobrazowana – malarstwo*, Galeria Kierat 1, ZPAP Okręg Szczeciński, Szczecin (2015); *Własny obszar przestrzeni – malarstwo*, Galeria Straż Pożarna w Kompleksie Szytgarka, Chorzów (2015); *Archiverticali – malarstwo*, Studio Ziben, Berlin (2015).

⁵ Obrazy *Kadr osobisty, To tam, W trakcie rozmowy* prezentowane były m.in. na indywidualnej wystawie *Niezatapialni – Galeria Perlegal*, Skórzewo 2015.

⁴ The paintings entitled *Designated, Seemingly and Duality of Matter* have been displayed e.g. at individual exhibitions: *Interpretacje – zapis malarzski* [Interpretations – a painted record], The Archeological Museum in Poznan – the Archaeological Reserve Genius Loci (2013); *Przestrzeń zobrazowana – malarstwo* [Imaged space – painting], Kierat 1 Gallery, ZPAP Szczecin Region, Szczecin (2015); *Własny obszar przestrzeni – malarstwo* [Own area of space – painting], Fire Brigade Gallery in Szytgarek complex, Chorzów (2015); *Archiverticali – painting* Ziben Studio, Berlin (2015).

Il. 5. K. Słuchocka: a) *Wyznaczone*, b) *Pozornie*, c) *Dwoistość materii* (akryl, 130 × 50 cm, 2014)

Fig. 5. K. Słuchocka: a) *Designated*, b) *Seemingly*, c) *Duality of Matter* (acrylic, 130 × 50 cm, 2014)

użytkowym oraz ruchomymi elementami nasza aktywność rozgrywa się między biologicznie zaprogramowanym instynktem a wolnym wyborem. Osobiste, indywidualnie zagospodarowane, w których bez względu na warunki zewnętrzne dobrze się czujemy, własne przestrzenie.

Obrazy reprezentujące przestrzenie tożsame wynikają z niejednorodnego ich charakteru, będąc zależnymi od różnorodnych wątków budujących ich charakter i odzwierciedlających charakter osoby, której są przypisane. Umożliwiają tym samym nieograniczoną liczbę komentarzy, prowokując wzajemne oddziaływanie pomiędzy architekturą i obrazem. Nasycone emocjonalnymi związkami autonomiczne prace malarskie, rejestrujące tożsame przestrzenie, to rodzaj pamiętnika przybierającego w ciągu wielu lat zapisywania odmienne barwy, dostrajane do nastroju, wrażliwości, doświadczeń.

Komfort użytkownika budowany jest poprzez uszanowanie indywidualności potrzeb i znaczeń, a funkcjonalność bazuje nie tylko na przesłankach mechanicznych, ale także psychologicznych, próbując zaspokajać wymogi emocjonalne.

off with repetitive lines, the images, further, stimulate the visitor to respond to the created 3D impressions and the element of implied dynamics. Around them, the visitor is free to coin their own interpretations and reinterpretations.

Following the structural layout of the artistic and design grammar, we can now look at the **identical spaces** (Figs. 6–8)⁵. These are the spaces we identify ourselves with, we co-create, even if only by means of suggestions or changes implemented into the final design stage. Here, in the spaces filled up with our own autonomous thoughts, memories, experiences, utility fit-out and other movables, we are somewhere in between our own biological instincts and the freedom of choice. We own these spaces, furnishing them with our personal and individual belongings. Here we feel at home, irrespectively of how we perceive their exterior.

⁵ The painting: *A Personal Frame, This is where, During the conversation* have been displayed at the individual exhibition entitled *Nie-zatapialni* [Unsinkable] – Perlegal Gallery, Skórzewo 2015.

Il. 6. K. Słuchocka, *Kadr osobisty* (akryl, 130 × 80 cm, 2015)

Fig. 6. K. Słuchocka, *A Personal Frame* (acrylic, 130 × 80 cm, 2015)

Il. 7. K. Słuchocka, *To tam* (akryl, 40 × 40 cm, 2015)

Fig. 7. K. Słuchocka, *This is where* (acrylic, 40 × 40 cm, 2015)

Il. 8. K. Słuchocka, *W trakcie rozmowy* (akryl, 40 × 40 cm, 2015)

Fig. 8. K. Słuchocka, *During the conversation* (acrylic, 40 × 40 cm, 2015)

Wnioski

Architektura, niezaprzeczalna składowa kultura człowieka, wymaga odpowiednio ukształtowanego modułu świadomości, do której rozwoju przyczynia się również dorobek projektantów z puli notacji rysunkowych, malarzkich i graficznych.

Jej percepcja, odbywająca się na wielu płaszczyznach poznawczych, łączy w sobie różnorodne obszary badawcze, jednocześnie poszerzając zasięg interdyscyplinarnej współpracy. W procesie tym zobrazowana przestrzeń egzystencjalna odgrywa rolę komunikatu, jest swoistym rodzajem kodu językowego, w którym istotne znaczenie ma charakter obrazowanej przestrzeni. Traktowany jako dzieło sztuki obiekt architektoniczny warunkuje charakter

Paintings that represent identical spaces need to account for their non-homogeneous nature, depending on a wide range of aspects and reflecting the personality of their owner. They may, thus, provoke an unlimited number of comments, establishing the grounds for the mutual interactions between architecture and its image. Autonomous paintings, saturated with the emotional baggage of their authors, record the identical spaces in a form that resembles a diary of daily entries on colour shades, mood swings, sensitivity variations and personal experience.

Comfort of the user is constituted through the respect for their individual needs and manner of perception. The foundations of functionality lay not only on mechanical grounds but are supported with psychological assessments assumed to positively meet the emotional needs.

wypowiedzi plastycznej, równolegle prowokując dalszą aktywność interpretacyjną, a to pozwala informacjom związanym z danymi przestrzeniami docierać do coraz szerszych kręgów odbiorczych. Transformacja autonomicznych rozważań na czystą wypowiedź plastyczną (szkice ideowe, załączkowe, odrębne wizualizacje czy portrety architektury) potwierdza celowość stosowania kognitywistycznej metodologii, wskazując na możliwość prowadzenia autokorekt w trakcie złożonych procesów projektowych, co może prowadzić do ich optymalizacji. Obrazy architektury, będące świadectwem wysokiej jakości warsztatu zawodowego, są także bogatym źródłem wiedzy, często jedyną formą dokumentacji zrealizowanych i niezrealizowanych projektów, plasując architektów w czołówce światowego środowiska twórczego.

Wszelka działalność architektów odbywająca się w obszarach sztuk plastycznych, niezależnie od praktyki projektowej, dowodzi interdyscyplinarności specyfiki zawodu architekta, a ich komunikatywne oraz edukacyjne wartości powinny być w szczególnie sposób eksponowane i chronione, podnosząc tym samym rangę w procesie projektowym, jak i w zbiorach narodowego dziedzictwa kultury.

Conclusions

Architecture is without doubt part of human culture and as such requires a properly shaped awareness. This process is also facilitated owing to the output left by designers in the form of graphical notations, paintings and drawings.

The perception of architecture that is simultaneously realised on many layers of cognition is a link for many different research areas. It, thus, poses a chance for the expansion of interdisciplinary cooperation. In this process, the imaged living space plays the role of a carrier of a message encoded in the specific language. To decode the message, it is vital to understand the space portrayed. An architectural facility, perceived as a work of art, predetermines the means of artistic expression, provoking, at the same time, our interpretative invention. Such activities of the viewers effectively disseminate the information about relevant spaces among wider and wider circles of the audience. Transformation of autonomous thoughts into purely artistic means of expression (conceptual sketches, schematic designs, hand-made visualisations or architectural portraits) confirms the purposefulness of cognitive methodology as it leaves an open door for self-corrections to be made over the entire period of a complex design process. This safeguards the possibility of on-going optimisation. Images depicting architectural facilities not only testify to the quality of professional skills but also represent a source of valuable knowledge and are sometimes the only records of completed and non-completed projects. They can popularise the works of respective architects, increasing their rank in the professional environment.

All and any activities undertaken by architects in the area of fine arts, alongside their professional practice, demonstrate the interdisciplinary character of the profession and the communicative and educational values of such activities should be in particular exposed and protected. In other words, all the artistic works accompanying the design process should be promoted to a higher rank and archived in the national heritage collections.

Translated by
Barbara Marszałek

Bibliografia/References

- [1] Szolginia W., *Architektura i budownictwo. Ilustrowana encyklopedia dla wszystkich*, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 1982.
- [2] Misiągiewicz M., *O prezentacji idei architektonicznej*, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2003.
- [3] Maluga L., *Autonomiczne rysunki architektoniczne*, Oficyna Wydawnicza PWR, Wrocław 2006.
- [4] Bingham N., *Sto lat rysunku architektonicznego 1900–2000*, Laurence King Publishing, London 2013.
- [5] Bahamon A., *Sketch: Houses, How Architects Conceive residential Architecture*, LOFT Publications, Barcelona 2006.
- [6] Orzechowski M., *Rysunek – zmysł architektury*, Wydawnictwo Blue Bird, Warszawa 2014.
- [7] Młodkowski J., *Aktywność wizualna człowieka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Łódź 1998.
- [8] Zumthor P., *Myslenie architekturą*, Karakter, Kraków 2010.
- [9] Wilson P., *British Architectural Drawing*, Contemporary British Architectural Drawing, London–Berlin 1993.

Artykuł wpisuje się w badania autora prowadzone na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej w ramach projektu badawczego *Obiekt architektoniczny – dzieło sztuki [0113/SBAD/0041]*.

This article constitutes the studies of the author carried out at the Faculty of Architecture at Poznan University of Technology within the framework of the research project entitled *Architectural object – a work of art [0113/SBAD/0041]*.

Streszczenie

Artykuł podejmuje zagadnienia związane z percepcją architektury, z uwzględnieniem procesów sensorycznych, w głównej mierze służących do wyodrębniania cech obiektów (kolor, forma, wielkość, faktura, temperatura itd.) a implikujących dialog poznawczy zachodzący pomiędzy odbiorcą-użytkownikiem i przestrzenią. Uznawana za symbol podstaw oraz komfortu egzystencji *przestrzeń egzystencjalna*, w kontekście poznawczym, jest elementarną składową większych w skali zespołów, które poszerzając zasięg oddziaływania, anektują w swoją strukturę poszczególne części, by oscylować wokół najistotniejszych dla człowieka potrzeb i ich realizacji.

Celem prowadzonych badań jest zwrócenie uwagi na istotną funkcję *zobrazowanych przestrzeni*, odgrywających rolę komunikatu w kodzie językowym, w którym duże znaczenie ma charakter danej przestrzeni, zwrotnie przekładając się na jakość samego obrazu. Obiekt architektoniczny, traktowany jako dzieło sztuki, warunkuje formę przedstawienia-zobrazowania, jednocześnie wzmacniając relacje pomiędzy odbiorcą a konkretną przestrzenią lub jej fragmentem. Niezależnie od stopnia nasycenia związku emocjonalnego autora kreacji z kontekstem obraz przestrzeni (przestrzeń zobrazowana) kieruje uwagę na walory, szczegóły, zjawiska przynależne ściśle do określonych miejsc. Współzależność działań plastycznych oraz technicznego charakteru pracy architekta wzbogaca ofertę możliwości sposobu prowadzenia procesów projektowych, podkreślając wagę zależności pomiędzy dziedziną nauk technicznych i sztuk plastycznych.

Słowa kluczowe: obrazowanie architektury, obiekt, dzieło sztuki

Abstract

The article presents the processes involved in the perception of architecture, including the sensory processes inherent in the differentiation of features of facilities (colour, form, size, texture, temperature, etc.) which imply a cognitive dialogue between space and its user. Existential space deemed as a designator of basic living conditions and comfort assumes another meaning in the cognitive context, where it constitutes a basic component of larger forms which expand by annexing individual components within its structure to address and meet the most vital needs of man.

The research aims to highlight the important function of space represented in images. Such images then play certain roles in our verbal communication, which is predetermined with the nature of the portrayed space, and as such translates into the quality of the picture/drawing/image itself. An architectural facility perceived as a piece of art underlies the form of its representation/imaging and strengthens the relations between particular space or a part thereof and its user. Irrespectively of the degree of emotional saturation existing between the designer and the context, the image of space (space imaging) attracts the viewers' attention to the qualities, details or phenomena closely correlated with particular places. The process of transforming independent ideas of the author into the artistic expression effectively reveals the purposefulness of the application of the cognitive approach which allows for self-corrections of the design processes. Such an approach simultaneously demonstrates correlations between engineering and fine arts.

An image of an architectural facility can be a source of extensive information thereon and, in the form of design documentation, it can further, testify to individual approaches of the globally renowned leaders in the field and evidence the interdisciplinary nature of the profession of an architect. Therefore, the communicative and educative values of such images need to be particularly exposed and protected. As such they should rank higher both in the design process and collections of works classified as our national heritage.

The adopted research methods consist in the observations and the analysis of hand-made drawings and pictorials combined with the heuristic approach to architectural designing. This methodology assumes that the selection of observations made in the specific conditions of perception of architecture and its designing transposed upon autonomous artistic activities in fine arts in relation to a specific goal – being the optimisation of architectural output – will define the efficiency of interdependencies and correlations between the input data and, thus, will form a logical continuum, which implies the compliance with the guidelines discussed herein.

Key words: architecture imaging, object, work of art